

Mitől gyermekbarát egy település?

Tartalom

Előszó.....	2
Mit jelent az UNICEF Gyerekbarát Település program?.....	3
Miért fontos a gyermekek véleménye?	9
Miért van szükség településszintű gyermekjogi stratégiára?.....	16
Mitől gyermekbarát egy költségvetés?	20
Miért van szükség gyermekbarát költségvetésre?.....	21
Miért fontos a gyermekjogok megismerése a felnőttek és a gyermekek körében?	24
Mit mondanak a magyar gyerekek?.....	27

A kiadványt szerkesztette: dr. Lux Ágnes (UNICEF Magyar Bizottság), dr. Tóth Zsófia (UNICEF Magyar Bizottság), Menich Nóra (UNICEF Magyar Bizottság), Dörnyei Otília (Gfk)

Előszó

Gyermekbarát jogszabályi keretek kialakítása, gyermekbarát költségvetés, a döntések hatásvizsgálata a gyermekek szempontjából, és településszintű gyermekjogi stratégia kidolgozása, a gyermekek véleményének meghallgatása – többek között ezeket vállalják azok a települések, amelyek pályáznak az „UNICEF Gyerekbarát Település” címre.

Az UNICEF Magyar Bizottság Alapítvány 2015-ben indított - Európában és világszerte számos országban működő - programja során meghirdetett pályázat olyan települési önkormányzatoknak szól, amelyek kötelezettséget vállalnak a gyermekek jogainak kiemelt védelmére. A pályázó önkormányzatoknak szigorú kritériumrendszernek kell megfelelniük, ezt egy neves szakértőkből álló Értékelő Bizottság ellenőrzi. A „UNICEF Gyerekbarát Település” címet minden évben három település kaphatja meg. Tavaly elsőként Hódmezővásárhely, Óbuda-Békásmegyer és Cigánd nyerte el.

A program indításával a célunk az, hogy minél több település mondhasza el magáról hazánkban is, hogy megfelel az „UNICEF Gyerekbarát Település” program feltételeinek. Szeretnénk partnereket találni ahhoz, hogy a gyerekek ne csupán “láthatatlan” szereplői legyenek egy település döntéshozatalának, ahol sorsukat, napi működésüket igenis befolyásoló döntések születnek. Szeretnénk elérni, hogy továbblépjünk azon, hogy a “gyerekbarátság” azt jelenti, hogy színes gyereknap programok vannak és netán még az ifjúsági önkormányzat is létezik. A gyerekek aktív polgárok, 0-18 éves koruk között is alapvető jogokkal. Jogokkal a részvételre és az életükről szóló, legfőbb érdekükben történő döntések befolyásolására.

Ezért ez a cím nem egy végállomást jelez, amivel hátra lehet dőlni, hanem egy folyamat része, és a gyermekjogok melletti felvállalt elköteleződést jelenti. Nem pusztán egy díj, hanem sokkal inkább egy vállalás arra vonatkozóan, hogy a gyermekjogok aktívan jelennek meg a döntésekben. Reméljük, hogy egyre több település tartja szem előtt ezeket az elveket, és teremtenek olyan körülményeket, amelyek között jó gyerekek lenni.

Budapest, 2016. július 5.

dr. Lux Ágnes, gyermekjogi igazgató, UNICEF Magyar Bizottság

Mit jelent az UNICEF Gyerekbarát Település program?

Az „UNICEF Gyerekbarát Település” olyan helyi irányítási rendszer, modell és joggyakorlat kialakítását tűzi ki célul, amely a Magyarországon 1991 óta hatályos ENSZ Gyermekjogi egyezményen alapulva, kötelezettséget vállal a gyermekek kiemelt és fokozott védelmére és a gyermekek jogainak tiszteletben tartására.

Az eredetileg „Gyerekbarát Városok” néven megszületett koncepció minden olyan közösségben kifejleszthető és alkalmazható, ahol gyermekek élnek: legyen az nagy vagy kicsi, városi vagy vidéki közösség. A mára globálissá vált programot 1996-ban indították Európában, s azóta számos uniós tagállamban (például Franciaországban, Németországban, Spanyolországban, Szlovéniában, Horvátországban) nagy sikerrel indult a helyi önkormányzatok és az adott UNICEF Nemzeti Bizottságokon keresztül.

A program az ENSZ Gyermekjogi egyezmény célkitűzéseit alkalmazza azon a szinten, ahol és amikor a legnagyobb közvetlen hatással lehet a gyermekek életére: [helyben](#).

Az „UNICEF Gyerekbarát Település” a Gyermekjogi Egyezmény teljeskörű betartásáért dolgozik. Ennek megfelelően garantálja, hogy [minden, 18 év alatti fiatal polgára](#):

- hatással lehessen a települését érintő döntésekre; elmondhassa a véleményét arról, hogy milyen településen szeretne élni;
- hozzáférhessen alapvető egészségügyi-, gyermekjóléti szolgáltatásokhoz és az oktatáshoz;
- tiszta vizet ihasson és higiénikus körülmények között, a kizsákmányolás és az erőszak mindennemű formájától mentesen élhessen;
- biztonságban járhatson települése utcáin;
- szennyezésmentes természeti és épített környezetben élhessen;

- részt vehessen kulturális és közösségi eseményeken és
- egyenrangú polgára lehessen településének, hozzáférjen minden szolgáltatáshoz, származására, vallására, vagyoni helyzetére, nemére és fogyatékoságára való tekintet nélkül.

Az „UNICEF Gyerekbarát Település” elképzelése nem egy ideális államon vagy egy kizárólagos minta modellen alapul, sokkal inkább jógyakorlatokon nyugvó keretet és iránymutatást biztosít, amely bármely településnek segítséget nyújt, hogy vezetése, környezete, vállalkozásokkal való kapcsolatai és szolgáltatásai „gyermekbarátabbakká” válhassanak, hogy majd hálózatot alkotva, a körülöttük lévő településeknek is át tudja adni a tudást és a vonatkozó jógyakorlatot.

Az „UNICEF Gyerekbarát Település” program keretrendszere úgynevezett „építőköveket” sorol fel. Ezek olyan gyakorlatok és intézkedések, amelyek szükségesek ahhoz, hogy aktívan bevonva a gyermekeket, fiatalokat, jogukat és legfőbb érdekeiket figyelembe vegyék a róluk szóló, őket érintő döntések meghozatalakor, és hogy biztosítsák a gyermekek azonos jogát minden alapszolgáltatáshoz való hozzáféréshez.

Az „UNICEF Gyerekbarát Településsé” váláshoz nélkülözhetetlen a politikai felelősségvállalás és elköteleződés a Gyermejjogi egyezmény rendelkezéseinek végrehajtására, a helyi önkormányzat, a civil szervezetek, a gyermek és felnőtt lakosság és vállalkozások összehangolt fellépése.

Az „UNICEF Gyerekbarát Településsé” válás folyamata valójában a Gyermejjogi egyezmény helyi szinten való alkalmazása, amely alapvetően a következő elemekből áll:

-
1. **A gyermekek aktív és tényleges részvételének biztosítása:** a településen élő gyermekeket támogatni kell abban, hogy az őket érintő kérdésekben véleményt nyilváníthassanak. Véleményüket meg kell hallgatni és figyelembe is kell venni a róluk (is) szóló döntéshozatal során.

2. **Gyerekbarát jogszabályi keretek kialakítása:** olyan jogalkotásra, keretszabályozásokra és eljárások biztosítására van szükség, amelyek következetesen elismerik, védik és érvényesítik a gyermekek jogait.
3. **Településszintű gyermekjogi stratégia kidolgozása:** ki kell dolgozni egy részletes, átfogó gyermekjogi stratégiát vagy programot a Gyermekjogi egyezmény alapján.
4. **Gyermekjogi szervezeti egység felállítása:** a helyi önkormányzaton belül állandó struktúrák (gyermekjogi osztály/felelős személy) kialakításával kell biztosítani a gyermekek szempontjainak figyelembevételét a döntések előkészítésekor, végrehajtásakor és értékelésekor.
5. **A döntések hatásvizsgálata a gyermekek szempontjából:** rendszeres hatásvizsgálatokkal kell felmérni, milyen hatással van a jog és a gyakorlat a gyermekekre – az adott jogszabály, intézkedés bevezetése előtt, közben és után.
6. **Gyerekbarát költségvetés:** megfelelő pénzügyi forrásokat kell biztosítani a gyermekekkel kapcsolatos ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz, gyakorlatokhoz és programokhoz.
7. **Rendszeres jelentés a település gyermekeinek általános helyzetéről:** adatgyűjtéssel, felmérésekkel kell segíteni a településen élő gyermekek jóllétének és jogaik betartásának feltérképezését, a problémás jogszabályi területek, rossz gyakorlatok, hiányt szenvedő csoportok feltárásának érdekében.
8. **A gyermekek jogainak tudatosítása:** a gyermekek jogait szükséges megismertetni a gyermekekkel és a felnőttekkel egyaránt, ideértve a gyermekekkel foglalkozó szakembereket is.
9. **Független gyermekjogi képviselő:** támogatni kell a gyermekek védelmével és a gyermekjogok érvényesítésével foglalkozó civil szervezeteket és a független emberi jogi intézményeket (ombudsman) a gyermekek jogainak védelméért.
10. **Gyerekbarát vállalkozások bevonása:** az üzleti szféra egyéni vagy vállalati képviselőinek aktív és fenntartható bevonása, érdekeltté tétele a gyermekek fokozott védelmét és a gyermekjogok érvényesítését célzó közösségi felelősségvállalás terén.

Az „UNICEF Gyerekbarát Településsé” válást nemcsak tágan értelmezve a [Gyermekegyezmény](#) írja elő minden gyermek jólétének, jóllétének és jogainak védelme érdekében, hanem az minden az adott településen élő ember érdekeit szolgálja.

Amikor Magyarország – napjainkra a világ másik 195 állama mellett - 1991-ben vállalta a [Gyermekegyezmény](#)ben foglaltak végrehajtását, egyértelmű és számon kérhető kötelezettséget vállalt a gyermekek és a gyermekjogok védelmére. A törvényi háttér mellett azonban más nyomós okai is vannak annak, hogy miért mindenkinek az érdeke a gyermekek előtérbe helyezése:

Minden gyermek önálló személyiség emberi jogokkal: a gyermekek az emberi faj tagjaként azonos jogokkal rendelkeznek a felnőttekkel, és nem tulajdonai szüleiknek, nem az állam termékei, nem kialakulatlan, vagy mini-felnőttek.

Egészséges gyermekek-egészséges társadalom: a gyermekek egészséges fejlődése és aktív részvétele alapvető fontosságú bármely társadalom jövője szempontjából.

A gyermekek támogatásra szorulnak, felelősséggel tartozunk értük: A gyermekek teljesen függő helyzetben kezdik meg életüket. Csak a felnőttek segítségével válhatnak függetlenekké és teljesehetnek ki.

Fejlődési folyamatuk és függő helyzetük különösen sérülékennyé teszi őket: így életkörülményeik, például a szegénység, a nem megfelelő lakóhely, bántalmazó környezet, vagy akár a környezetszennyezés nagyobb hatással vannak rájuk, mint a felnőttekre.

Ugyanebből következik, hogy a **gyermekek életét jobban befolyásolják a kormányok cselekedetei – vagy azok hiánya –, mint bármely más csoportét.** A központi és helyi kormányzati politika szinte minden területe hatással van a gyermekek életére, direkt, vagy indirekt módon. Helyzetük nagyon érzékeny barométerként jelzi a szociális, környezeti, gazdasági és más változások hatásait.

A gyermekeknek nincs szavazati joguk és a hagyományos politikai folyamatokban nagyon kevés szerepet kapnak. Külön odafigyelés nélkül, nincs vagy nagyon kevés befolyásuk van olyan központi vagy helyi önkormányzati döntésekre, amelyek meghatározzák életüket.

Jogsértések elleni fellépésük akadályokba ütközik. Helyzetük, szerepük, ismerethiányuk miatt komoly akadályokkal szembesülnek, ha jogaik megsértése ellen kellene fellépniük.

A gyermekek elhanyagolása igen költséges a társadalom számára. Kutatások állnak rendelkezésére arról, mennyire meghatározza a gyermekek fejlődését és növekedését az, hogy a családban és más gyermekellátási intézményekben kisgyermekként, sőt, az anyaméhben hogyan bántak velük. Ettől függ az is, mennyi pénzébe kerülnek a társadalomnak életük során.

Amint a politikai párbeszéd eredményes lesz, és a politikusok elfogadják, hogy a Gyerekbarát Települések kiépítését a Gyermekeket érintő egyezmény írja elő, és hogy az nem „csak” a gyermekek, hanem minden ember érdekeit szolgálja, a fenti tevékenységek és folyamatok szabályozott keretek között haladhatnak.

Jelenleg nagyon kevés állam, régió, város vagy akár lakókörnyezet kezeli a gyermekek ügyét világos prioritásként. Annak elérése, hogy ügyük napirendre kerüljön és prioritást élvezzen, nagyon nehéz elérni, nem utolsósorban azért, mert a gyermekek nem szavazhatnak a választásokon.

A gyermekbarát rendelkezések politikai elfogadtatásához nagyban hozzájárul, ha gyakorlati példákkal mutatjuk be, milyen fontos és hasznos lenne a gyermekeket is bevonni a közösségi fejlesztésekbe, ezt pedig elsősorban helyi szinten lehet eredményesen megtenni, például a *gyermekek bevonásával a játszóterek megtervezésébe; az új lakóépületek gyermekbarát tervezésével; gyermekközpontú közlekedéstervezéssel; az iskolákban valódi konzultációk tartásával a tantervről és a házirendről.*

Amíg a helyi önkormányzat ki nem alakít egy világos és részletes stratégiát a Gyerekbárát Település kiépítésére, másokra is szükség lesz, hogy következetesen képviseljék a felvázolt jövőképet, és megismertessék a közalkalmazottakkal, politikusokkal és kormányzervekkel. Még akkor is, ha a helyi politikai vezetők akarják a változást, szükség lesz a további nyomásgyakorlásra: magukra a gyerekekre, civil szervezetekre és másokra.

Ahol a helyi önkormányzatok még nem támogatják teljeskörűen a kezdeményezést, a civil szervezetekre, beleértve a helyi kisközösségek szervezeteit, még nagyon sok munka vár.

A Gyerekbárát Település kiépítésének elengedhetetlen eleme a gyermekek aktív bevonása. A gyermeknek *joga* van ahhoz, hogy elmondja a véleményét és azt figyelembe is vegyék a döntéshozók. Természetesen részvételük és véleménynyilvánításuk módja fokozott figyelmet érdemel: a gyermekekkel való konzultáció gyakran nagyon felületes, továbbá gyakran elfelejtjük a csecsemők és kisgyermekek reprezentációját is, csak azért mert ők „kicsik”, holott ugyanolyan jogaik vannak, mint nagyobb társaiknak az Egyezmény vonatkozásában, amelyre különös figyelmet kell fordítani, hogy ne sérüljenek és igényeiket valóban figyelembe vegyék. De mindez nem elég, és nem lehet végcélja sem csupán ennek a kezdeményezésnek.

Sokkal inkább egy (jó) eszköze annak, hogy megfelelő hangsúlyt kapjanak a gyermekek jogai, és ezáltal is jobb legyen az életük.

Miért fontos a gyermekek véleménye?

A gyermekek – őket érintő kérdésekben való - aktív részvételének elősegítése, véleményük meghallgatása, és annak figyelembevétele a döntéshozatali folyamatokban alapvető jog.

A Gyerekbarát Településsé válás folyamatának lényege: a gyermekek tájékoztatása és bevonása a folyamatba, véleményük és tapasztalataik tiszteletben tartása; a gyermekek partnerekként és egyénenként való elismerése, akik jogokkal rendelkeznek és (a felnőttekkel) egyenlő, aktív polgárok.

Nem elég az önkormányzati információkat megosztani, működési struktúrákat és megbeszéléseket megnyitni a gyermekek előtt. Ez az alap. A gyermekekkel való kapcsolat jelentős, alapvető és folyamatos változást jelent: az információ formájának és terjesztésének, a vita és konzultáció struktúráinak, valamint a megbeszélések szervezésének, időzítésének és napirendjének megváltozását.

A [Gyermekek jogi egyezmény](#) 2015-re, egy ország kivételével az egész világon elfogadottá vált 1989 óta. Ez óriási befolyást gyakorolt sok államban arra, hogy megváltoztassa, milyen módon tekintenek a gyerekekre. Az, ha meghallgatjuk a gyermekeket és komolyan figyelembe vesszük véleményüket - amely jogi kötelezettségünk az Egyezmény 12. cikke szerint - változást hoz a mindennapok kapcsolataiban is, és az intézmények és szolgáltatások lassan gyermekbarát irányba alakulnak.

Sok államban, és számos városban már történtek előrelépések. A 12. cikkre reflektáló törvények kihívást jelentenek a gyermekekre vonatkozó hagyományos „hallja, de nem érti” attitűddel szemben, és szülők, pedagógusok, gondozók és mások kötelezettségévé teszik, hogy odafigyeljenek a gyermekekre, és kellő figyelmet fordítsanak a nézeteikre. Egyes kormányok speciális konzultációkat tartanak gyermekekkel, és néhány esetben a konzultáció mindennapi gyakorlatának kiépítésére törekednek.

Azok, akik Gyerekbarát Településsé válásra törekednek, sok pozitív példát találhatnak a gyermekek részvételének biztosítására - de még több lehetőséget a gyerekekkel való új és innovatív részvételi gyakorlatok kifejlesztésére.

Gondold végig,
településeden hogyan
érvényesülnek az alábbiak!

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Tükröződik-e a Gyermekek jog egyezmény 12. cikke a település önkormányzatának minden döntéshozatali szintjén?
2. A gyermek véleményének tiszteletben tartását szorgalmazzák-e a közvélemény és különösen a szülők felé?
3. A gyermek véleményének tiszteletben tartása be van-e építve a gyerekekkel dolgozó szakemberek alap- és továbbképzésébe?
4. Kikérik-e a gyermekek véleményét, megkülönböztetés nélkül minden őket érintő ügyben?
5. Figyelembe is veszik a véleményüket a döntéshozatal különböző fázisaiban?
6. Vissza is jeleznek a gyerekeknek erről?
7. Működnek-e „szakértő” gyermek-csoportok, akiknek a véleményét kikérik „a tapasztalatai szakértőt igénylő” kérdésekben? (pl. gyermekvédelmi kérdésekben a szakellátásban élő gyermekeket; a törvénnyel összeütközésbe került gyermekeket a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási kérdésekben, és így tovább)
8. Vannak-e intézkedések, amelyek biztosítják a csecsemők és kisgyermekek szempontjainak figyelembe vételét is a döntéshozatal során?
9. Joguk van-e a gyerekeknek, hogy meghallgassák őket minden őket érintő közigazgatási eljárásban?

JÓ GYAKORLATOK EURÓPÁBÓL

A hollandiai **Tilburg** városában az önkormányzat célja, hogy a fiatalok minél aktívabban részt vegyenek a város életében. Ezt például az alábbi intézkedésekkel segítik elő:

1. **Fiatal Nagykövetek:** a Fiatal Nagykövetek olyan fiatalok, akik már bizonyították, hogy meg tudnak birkózni a kihívásokkal és elérik a személyes céljaikat. Feladataik a következők:

- kapcsolatban állnak az önkormányzattal, közvetítik és kommunikálják a fiatalokat foglalkoztató kérdéseket,
- képviselik a fiatalokat az önkormányzat és más intézmények döntési folyamatai során,
- aktívan részt vesznek a fiatalok számára, illetve általuk szervezett közösségi programokban,
- nyomon követik a fiatalok körében elterjedt városi trendet és divatot.

2. **Ifjúsági Sajtóügynökség:** ez egy olyan központi hely, ahol minden, a fiatalokat érintő információ összegyűlik. Van egy saját magazinja, az úgynevezett "Insite", ami fontos kommunikációs csatorna az önkormányzat számára is.

3. **"Tilburg Legjobb Ötlete":** Tilburg önkormányzata évente felkéri a Fiatal Nagyköveteket és az Ifjúsági Sajtóügynökséget, hogy szavazzon a város legjobb ötletére. A gyerekek olyan ötletekkel pályázhatnak, amelyek javítják a gyerekek környezetét. Az ötletnek megvalósíthatónak kell lennie, figyelembe kell vennie mások érdekeit. A legjobb ötlet elnyeri a 9.000 eurót a terve megvalósítására.

Laviana egyike a spanyol Gyerekbárát Településeknek. A város 2007 májusában Városi Gyermek Tanácsot hozott lére. A Tanács programjai között szerepelt a gyermekek részvételének előmozdítása, az önkormányzati jogszabályok harmonizálása a Gyermekjogi Egyezmény rendelkezéseivel, célzott színházi előadások létrehozása, valamint egy integrált városi gyermek- és ifjúsági akcióterv kidolgozása. A Városi Gyermek Tanács működése során figyelembe veszik a gyermekek, fiatalok, szülők, tanárok, önkormányzati tisztviselők, tanácsosok, valamint a polgármester tapasztalatait is.

Németországban is számtalan példát találunk a gyermekek részvételére. **Weil am Rhein** városában például igazi gyerekparlament működik, amelynek célja, hogy a fiatakorúak kívánságait, ötleteit, kritikáit és kérdéseit bevigye a nagypolitikai tárgyalások színtereire. A gyerekparlament képviselőit két évente a lakosság 14 és 20 év közötti tagjai választják meg. A gyerekparlament 18 tagból áll, és a polgármester is beletartozik: részt vesz a gyerekparlament ülésein, és szükség szerint tanácsot ad. A város támogatja a gyerekparlamentet, például az ülések helyszínéül szolgáló tárgyalóterem biztosításával. A gyerekparlament határozatait továbbítják az önkormányzatnak, ezen túl a fiatal parlamenti képviselők részt vehetnek az önkormányzat ülésein, bizonyos esetekben pedig szakértőként hallgatják meg őket.

Regensburgban két évente ún. Mini Regensburg fesztivált rendeznek: a Regensburg belvárosában zajló, három hetes fesztivál célja, hogy a gyermekek megismerhessék a „felnőttek életét”: milyen az, ha dolgoznak, milyen hivatalok vannak, milyen szabályok, törvények érvényesek, hogyan lehet boltot nyitni, mi kell a jogosítvány megszerzéséhez. Ehhez a város felépít egy mini várost, ahol a 8–14 év közötti résztvevő gyermekek a felnőttek segítségével „lemodellezik”, átélik a felnőttek szokásos tevékenységeit: pl. elmennek hivatalokba, dolgozni, banki ügyleteket kötnek stb.

Lipcseben¹ és Frankfurtban² olyan gyerekbárát várostérképet dolgoztak ki, amely jól érthető a gyermekek számára, és jelzi a gyerekbárát helyeket, játszótereket, könyvtárakat, iskolákat és más fontos

¹ <http://www.leipzig.de/news/news/kinderstadtplan-fuer-die-leipziger-innenstadt/>

² <http://www.frankfurter-kinderbuero.de/index.php/info-beratung/kinderstadtteilplaene>

helyszíneket, mint például a tanácsadó és segítségnyújtó helyeket vagy a kórházakat. A térkép kialakításában a helyi gyermekek is részt vesznek.

A svájci **Basel** „Gyerekirodája” várja a gyerekek és fiatalok jelentkezését különböző projektben való részvételre, mint például a várostervezés/fejlesztés, játszótérek kialakítása, fejlesztése, közlekedés és közbiztonság javítása, lakókörnyezet, iskolafejlesztés, stb. Ehhez a gyerekek képeslapot beküldve vagy emailen jelentkezhetnek.

Külön kiadvány készült utcán játszható gyerekjátékokról, szervezhető programokról, illetve arról is, hogy azokban az utcákban, ahol gyerekek játszhatnak, szaladgálhatnak, fokozott figyelemmel autózzanak például 20 km/h – sebességkorlátra felhívó, fából készült, gyerekfigurákat lehet elhelyezni.

Innovatív módon az önkormányzat, kidolgozta a „Szemmagasság: 120 centiméter” című programját a Gyerekbarát település részeként, amely utal arra, hogy egy átlagos kilencéves gyerek szemmagassága a

felnőttekénél jóval alacsonyabban van: azaz a gyerekek perspektívája nem egyezik meg feltétlenül a felnőttekével. A város ebben foglalta össze a gyerekjogtudatos várostervezés elemeit³.

³ http://www.bs.ch/publikationen/entwicklung/auf_augenhoehe_1-20m.html

ich mache mit!

ich möchte Mitglied werden ...

Name, Vorname

Strasse, Nr.

PLZ, Ort

Telefon

Email

Jahrgang (für Kinder und junge Erwachsene)

Jahres-Mitgliedsbeiträge im Verein Kinderbüro Basel
(ab 100.– Franken von den Steuern abziehbar)

- Kinder gratis
- Junge Erwachsene (18-25 Jahre) 15.–
- Einzelpersonen und Familien 30.–
- Institutionen 50.–
- Gönnerschaft ab 100.–

Das Kinderbüro Basel wurde im Jahr 2000 als politisch und konfessionell unabhängiger Verein von der Christoph Merian Stiftung gegründet.

wir bringen Kinder ins Spiel ...

Stadtentwicklung
Spielraumentwicklung
Verkehr/Sicherheit

... in Projekte

Wohnumfeld/Innenhöfe
Schulraumentwicklung
KinderMitWirkung
Beratung und Schulung

Quartieranalyse – Orte und Wege aus Kindersicht.

Mehr Farbe – Kinder gestalten ihre Schulräume.

Das Kinderbüro Basel ist Anlaufstelle für Kinderanliegen und Kinderrechte in Basel.

Wir, ein Team mit Fachkenntnissen aus den Bereichen Sozialarbeit, Pädagogik und Wissenschaft, setzen uns für die wirkungsvolle und nachhaltige Umsetzung der Beteiligungsrechte von Kindern ein; ebenso für die Schaffung und den Erhalt von kinderfreundlichen Lebensräumen.

Miért van szükség településszintű gyermekjogi stratégiára?

Gyerekbárát Településsé váláshoz elengedhetetlenül szükséges a Gyermekjogi egyezményen nyugvó részletes, átfogó stratégia vagy napirend kidolgozása.

A Gyermekjogi egyezmény részes államait számos nemzetközi fórumon ösztönözték már arra, hogy nemzeti cselekvési terveket dolgozzanak ki kifejezetten a gyermekekre vonatkozóan (lásd pl. a Gyermekügyi Világtalálkozó 1990-ben és az ENSZ Közgyűlés 2002-es Rendkívüli Ülésszaka Gyermekekről). Arra buzdították őket, hogy a Gyermekjogi egyezményre alapozzák ezeket.

A Gyermekjogi egyezmény végrehajtását felügyelő ENSZ Gyermekjogi Bizottsága határozottan ösztönzi az államokat olyan egységes stratégia és napirend kifejlesztésére, amely az egész egyezményt lefedi. Magyarország valamennyi jelentéstétele során ajánlást kapott a stratégia megalkotására, legutóbb 2014 őszén.

A helyi Gyermekjogi Stratégiáknak természetesen kapcsolódnia kell az ilyen nemzeti folyamatokhoz.

Ezek a helyi stratégiák vagy cselekvési tervek hídként működhetnek a nemzeti- és a településszintű döntéshozatal közt, arra törekedvén, hogy az Egyezményt valóra váltsa a gyermekek számára.

A Gyermekeknek Való Világ (World Fit for Children)⁴, a 2002-es Gyermekekről Szóló Rendkívüli Ülés eredményeket tartalmazó dokumentuma kiemeli a kormányok és mások mellett a helyi önkormányzatok és hatóságok közötti partnerség kifejlesztésének jelentőségét, amely elősegíti, „hogy a gyermekek álljanak a fejlesztési napirendek középpontjában.”

A gyermekek számára egységes, jogokon alapuló megközelítésű szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, helyi szinten a Gyermekjogi egyezményben gyökerező alapelvek elfogadását, és egy egységes, Gyermekjogi Stratégia kidolgozását követeli meg, ideális esetben konkrét célokkal. Mivel a

⁴ http://www.unicef.org/specialsession/docs_new/documents/wffc-en.pdf

kormányok szervei és egységei oly sokfélék, és az általuk nyújtott különféle szolgáltatások közvetlenül vagy közvetve mind hatással vannak a gyermekekre, a jó koordináció elengedhetetlen.

Ha a Stratégia kialakítására több szervezet érintő eljárásban kerül sor, az egyeztetés szükségessége egyértelmű. A Stratégia ez esetben jelentheti a főfókusz, meghatározva az egyeztetés célját (egy, a helyi önkormányzathoz közeli külön egység vagy koordináló mechanizmus életre hívása válhat szükségessé, mint a koordináció irányításának eszköze).

A Gyerekbárát Településsé válásra összpontosított Stratégia kidolgozásánál arra kell törekedni, hogy a gyermekek és a többi állampolgár is részt vegyenek benne. A helyi szintű folyamatokat össze kell kapcsolni a nemzeti stratégiákkal és tervekkel; és meg kell jelenniük más döntéshozatali szinteken is. A Gyermekjogi Stratégia folyamatos elkötelezettséget követel meg a helyi önkormányzat legmagasabb politikai szintjétől is (közgyűlés, polgármester), hogy az elegendő hatáskört biztosítson ahhoz, hogy valóban megváltozhassanak a körülmények a gyermekek javára.

Túl a politikai és elvi nyilatkozatokon, a Stratégia valós és elérhető célokat kell, hogy meghatározzon a gyermekek teljeskörű gazdasági, társadalmi, valamint kulturális, polgári és politikai jogaival kapcsolatban.

Többnek kell lennie egy kívánság listánál, tartalmaznia kell a település minden gyermeke számára a teljes folyamat leírását. A Stratégia egyik legfontosabb célja az Egyezményben található hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének az érvényesítése.

A Stratégiát, miután megfogalmazásra kerül, annak érdekében, hogy hatékony és eredményes legyen, meg kell ismertetni valamennyi végrehajtásában érintettel, megyei, járási és helyi szinten. Érthető formában és nyelvezettel elérhetővé kell tenni a gyermekek és a gyermekekkel dolgozó szakemberek számára.

A Stratégia kidolgozása jelentős erőfeszítésekkel jár, és nem egy egyszeri dolog. A Stratégiában meghatározott célokat és prioritásokat időnként frissíteni kell, ezért ellenőrzésre és felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezéseket is kell tartalmaznia. Ezeknek képesnek kell lennie arra, hogy értékeljék a

Stratégia hatásait a gyermekek valós életére, ami természetesen ismét kiemeli a gyerekekkel való közvetlen kapcsolattartás fontosságát.

Gondold végig,
településeden hogyan
érvényesülnek az alábbiak!

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

10. Létezik-e nemzeti gyermekjogi stratégia, amely a Gyermekjogi egyezmény teljes végrehajtásának előmozdítását célozza?
11. Kidolgozott-e a kormányzat egy "A Gyermekeknek Való Világ"-ban javasolt Nemzeti Cselekvési Tervet?
12. Kidolgoztak-e a helyi önkormányzatok olyan gyermekjogi stratégiát, amelynek középpontjában Gyerekbárát Település létrehozása áll?
13. Folytattak-e a Stratégia kidolgozásakor széles körű konzultációt a gyermekek és fiatalok, a gyermekekkel foglalkozó szakemberek és civil szervezetek bevonásával?
14. A Stratégia az Egyezmény egészén nyugszik, ezzel lefedve a gyermekek gazdasági, szociális és kulturális jogait, valamint a polgári és politikai jogait?
15. Kiterjed-e a Stratégia minden gyermekre a településen, különös tekintettel azokra a gyermekekre, akik feltehetően társadalmilag kirekesztettek vagy más módon marginalizálódtak?
16. Kiemelten kezelik-e a helyi hatóságok a Stratégiát és a kidolgozásához vezető folyamatokat - például a polgármester és a közgyűlés elfogadja és támogatja-e azt?
17. Integrálták-e a Stratégiát, más helyi és nemzeti tervezési mechanizmusokkal, beleértve a nemzeti gyermekjogi stratégiákat vagy a gyermekeket érintő nemzeti fejlesztési terveket, annak érdekében, hogy ne szoruljon ki a politikai/döntéshozatali napirendről?
18. Tartalmaz-e a Stratégia konkrét prioritásokat és határidőkkel megjelölt célokat, a településen élő gyerekek életének valamennyi releváns aspektusát illetően?

19. Meghatározza-e a Stratégia a végrehajtására vonatkozó decentralizációt?
20. Ismert-e a Stratégia előkészítési folyamata és maga a Stratégia a helyi igazgatási-döntéshozatali rendszer minden szintjén, a gyermekek, családjaik, közösségeik és azok körében, akik velük élnek, velük vagy értük dolgoznak?
21. Ki van dolgozva a Stratégia hatékony felülvizsgálati rendszere?

JÓ GYAKORLAT EURÓPÁBÓL

Spanyolországban a “Gyermekebarát Város” cím elnyerésére pályázó városnak - számos más kritérium teljesítése mellett - ki kell dolgoznia egy gyermekekre vonatkozó, városi szintű cselekvési tervet, amelyben pontosan megjelölik az egyes intézkedésekre, “gyermekebarát” tevékenységekre fordítandó forrásokat, költségeket.

A német **Weil am Rhein** város jelenlegi, több évre (a 2015-2018 közötti időszakra) szóló cselekvési tervében a sokféle intézkedés között szerepel egy külön pénzalap (mikro-költségvetés) létrehozása is a gyermekek, fiatalok részére. .

Hasonló, több éves akciótervet dolgozott ki **Hanau** gyermekebarát városa is 2014-2018 közötti időszakra, amelynek kiemelt része a gyermekek véleményének meghallgatása is.

Mitől gyermekbarát egy költségvetés?

Gyerekbárát költségvetés nem jelent mást, mint a megfelelő források megteremtése iránti elkötelezettséget és költségelemzést a gyermekek vonatkozásában.

A költségvetés egy sajátos terület, amely révén a település komoly hatással van a gyermekekre, és így a költségvetési elemzés fontos szempontját képezi a gyermekekre vonatkozó hatásvizsgálatoknak is. A Gyermekjogi egyezmény előírja az államoknak, hogy a gyermekek gazdasági, szociális és kulturális jogainak „a rendelkezésre álló források legnagyobb mértékében” kell érvényt szerezni. Nincs olyan állam vagy település, mely meg tudja határozni, hogy milyen jól teljesíti ezt a kötelezettségét, anélkül, hogy részletes és pontos költségvetési elemzést ne készítsen, beleértve azt a keretrendszert, amely megvizsgálja, hogy a költségvetési kiadások milyen hatással vannak a gyermekekre.

Mint a Gyerekbárát Település minden építőköve esetében, a költségvetési, valamint egyéb önkormányzati tevékenységek során egyaránt kulcsfontosságú annak a célnak a biztosítása, hogy a gyermekek jól láthatóak legyenek. E láthatóság nélkül kevés a remény, hogy a gyermekek annak arányában jutnak forráshoz, mint amihez joguk van.

Ahogy egy település önkormányzatának a nemzeti jogszabályokkal kapcsolatosan a gyermekei szószólójaként kell megnyilvánulnia, ugyanez a szerepe a nemzeti költségvetés vonatkozásában. Biztosítania kell, hogy a gyermekek - és különösen a hátrányos helyzetű gyermekek - fair - sőt "maximális" - részhez jussanak a forrásokból. Ott, ahol a kulcsfontosságú szolgáltatások, mint az oktatás és az egészségügy finanszírozása nemzeti, és nem helyi szinten meghatározott, az önkormányzatoknak vizsgálnia kell, hogy a források elosztása méltányos-e, és mit tehet a források egyenlőtlen és diszkriminatív elosztása esetén jogorvoslat érdekében.

A költségvetés tervezésének-elfogadásának folyamatát világossá és hozzáférhetővé kell tenni mind a gyermekek, mind más állampolgárok számára, valamint abba be kell vonni a gyermekeket és fiatalokat is.

Miért van szükség gyermekbarát költségvetésre?

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága dolgozik a közkiadások mobilizációja és a gyermekjogok összefüggései nyomán egy átfogó kommentáron, amely segítséget nyújt a kormányzatoknak a költségvetési elvek gyermekjogi szempontú módosításában. Ezek a tényezők a következők:

- **Hatékony:** a költségvetés a gyermekjogok érvényesülését segíti. A költségvetési döntések a gyerekek lehető legnagyobb csoportja számára a lehető legjobb eredményeket kell hozzák, különösen a sérülékeny helyzetben lévők számára.
- **Eredményes:** a költségvetést olyan módon hajtják végre, hogy a gyermekeket érintő szolgáltatások és kiadások elsőbbséget élveznek és átláthatóak, megfelelő határidőkkel és minőségben.
- **Méltányos:** a költségvetés nem diszkriminál egy gyermek, vagy gyermekcsoport kárára. A kiadásokkal kapcsolatos döntések az esélyek egyenlőségének megvalósulását segítik.
- **Átlátható:** a közkiadások összefüggő rendszerek és gyakorlatok átláthatóak, átvizsgálhatóak és közérdekű adatszolgáltatás számára nyitottak, szabadon lekérdezhetőek a törvényi szabályozásnak megfelelően.
- **Fenntartható:** a jelen és jövő gyerek generációi érdekeit komolyan figyelembe kell venni⁵.

Az európai gyermekjogi ernyőszervezet, a Eurochild, a the Observatory on Children, Youth and Youth Assistance at the Ministry of the Federation Wallonia-Brussels számára 2016-ban kidolgozott háttéranyagában Mexikó, az Egyesült Királyság, Peru, Dél-Afrika, Wales, és Észak-Írország tapasztalatait elemezték e téren, amely alapján:

- A gyermekekbe való beruházás segítheti a kormányokat és a törvényhozókat abban, hogy jobb közpolitikai döntéseket hozzanak, pontos információkkal rendelkezzenek a támogatandó már jól működő programokról, valamint hogy megerősíthessék azokat a programokat, amelyeknek

⁵ ENSZ Gyermekjogi Bizottsága (2016) Draft General Comment on article 4 of the Convention - Public spending and the rights of the child. § 65-69

támogatásra van szükségük a tervezésben, szervezésben, átláthatóságban és az elszámoltathatóságban. Ennek mentén, a gyermekbarát közkiadásokra tekinthetünk úgy, mint amelyek felerősítik a “pénzért értéket” megközelítést.

- Számos ország kezd lépéseket tenni a gyermekekbe való beruházás mérésére és monitorozására. A gyermekeket is kiemelkedően érintő ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok elérése érdekében, figyelembe véve a számos régióban tapasztalható demográfiai növekedési folyamatokat, a kormányok egyre nagyobb figyelmet fordítanak a gyermekekbe való beruházás működtetésére és annak mértékére.
- A gyermekekbe való beruházásnak a gazdasági fejlődésben is fontos szerepe van. A Save the Children arra hívja fel a figyelmet, hogy az OECD országokban erős kapcsolat van a szociális kiadások és szegénység mértéke között. Egy olyan kutatásra hivatkoztak, amely kimutatta, hogy GDP arányosan, a szociális kiadásokra fordított összeg egy százalékpontos növekedése a felnőttek szegénységi rátájának egy százalékpontos csökkenésével jár együtt.
- A gyermekközpontú költségvetés tervezés pro-aktívan képes reagálni a népesség problémáira, és biztosítja, hogy a kormány elszámoltatható legyen az állampolgárai felé.
- Megszorítások idején rendkívül fontos annak bemutatása, hogy a kormányok a rendelkezésükre álló pénzt a lehető legbölcsebb módon költik el. Ahhoz, hogy így tegyenek, meg kell érteniük, mire költenek és értékelniük kell a költség lehetséges kimeneteleit. A Save the Children olyan szegény gyermekekre fordított kiadások fontosságára hívja fel a figyelmet, akiknek szülei nem tudják fedezni a gyermekeik neveléséhez szükséges költségeket, annak érdekében, hogy csökkentsük a gyermekszegénység felnőtt életre gyakorolt káros hatásait.
- A nyugat-európai idősödő társadalmakban, a demográfiai változások miatt a gyermekek láthatóságának valós veszélyei vannak. A kutatások eredményei azt mutatják, hogy a megszorító programok a 2008-as pénzügyi válság óta aránytalanul érintik a gyermekeket és a nőket. Rendkívül fontos, hogy a gyermekek jogait és érdekeit a költségvetésen keresztül is védjük, és hogy a költségcsökkentés ellenére kiemelten kezeljük a gyermekekre fordított forrásokat.

Végezetül, mind a hat gyermekbarát költségvetésű ország jó gyakorlatként említette, hogy a kormányok a közkiadásokat a gyermekeket a középpontba állítva, a Gyermekjogi egyezmény 4. cikke értelmében

kezdtek tervezni, így nemcsak jó kormányzást tudnak felmutatni, de a gyermekek jogait is prioritásként kezelik.

Gondold végig,
településeden hogyan
érvényesülnek az alábbiak!

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A települési önkormányzat képes-e megállapítani, hogy a gyermekek részesülnek-e méltányosan a forrásokból azon szolgáltatások esetében, amelyek elosztását nemzeti szinten végzik?
2. Adekvátan elemzik-e a teljes települési költségvetést és annak egyes elemeit, hogy felfedjék a gyermekekre fordított összegek arányát?
3. Átlátható-e a település költségvetési folyamata és tartalmaz-e konzultációt a gyermekekkel?
4. Úgy készítik-e el, és teszik közzé a költségvetést, hogy rámutatnak a gyermekekhez köthető forrásokra minden területen?
5. A nemzeti kormány/helyi önkormányzat oly módon állapítja-e meg a költségvetést, hogy valamennyi gyermek egyenlő bánásmódban részesül?
6. Diszkriminál-e a költségvetés a gyermek és fiatalok között, olyan változók alapján, mint pl. a szocioökonómiai státus, faj, szín, nemzetiség, nem, nyelv, szexuális orientáció, fogyatékoság, menekült vagy menedékkérő gyerekek?
7. Előmozdítja-e a költségvetés valamennyi gyermek és fiatal legfőbb (mindenek felett álló) érdekét?
8. Ha a költségvetés negatív hatásokkal jár, milyen intézkedéssel enyhíthető ez a hatás?
9. Előmozdítja-e a költségvetés valamennyi gyermek és fiatal általános fizikai, mentális, szociális és érzelmi egészségét? Vannak-e gyerekek, akik ki vannak zárva vagy hátrányosan megkülönböztetik őket?

10. Hol található a gyermekek és a fiatalok a költségvetés megállapításának folyamatában? Mi az álláspontjuk? Tartalmazza ez azoknak a gyermekeknek és fiataloknak az álláspontját is, akiket kevésbé valószínű, hogy meghallgatnak?

Miért fontos a gyermekjogok megismerése a felnőttek és a gyermekek körében?

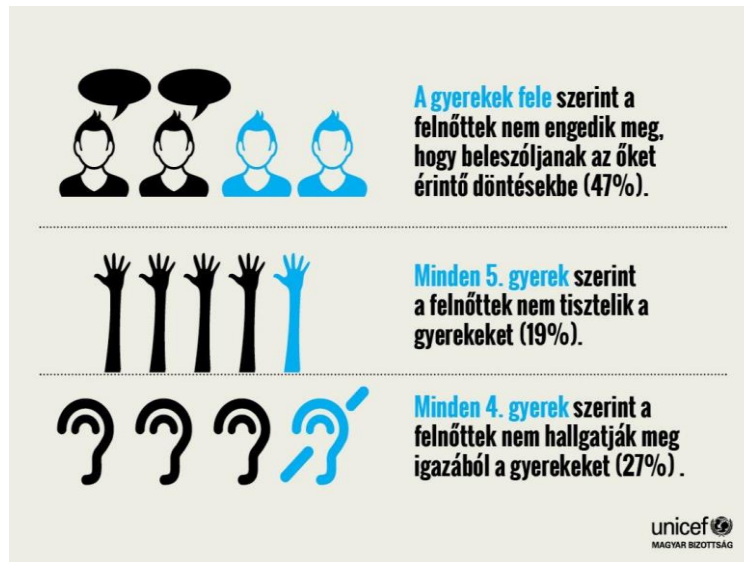
Az emberi jogok, köztük a gyermekek jogai, ismertek kell, hogy legyenek ahhoz, hogy élni tudjanak velük. A gyermekjogok alapvető jogok, amely minden gyermeket megilletnek 18 éves korukig.

Az UNICEF Magyar Bizottsága 2014 őszén végzett nem reprezentatív kutatást⁶ 1191 fő, 10-19 éves általános- és középiskolai diák körében a gyermekjogokról. Az eredményekből kiderül, hogy:

- **Három gyerekből csak egy tudja, hogy vannak különleges, a felnőttektől eltérő jogai**, ugyanakkor a gyerekek 88 százaléka szerint fontos lenne, hogy ők is megismerhessék jogukat.
- **A megkérdezettek fele úgy gondolja, hogy a felnőttek nem engedik, hogy beleszóljanak az őket érintő kérdésekbe**, és minden ötödik gyerek szerint a felnőttek nem tisztelik a gyerekeket.
- Magyarországon 2005 óta zéró tolerancia van érvényben a gyermekekkel szembeni erőszak minden formájával szemben. Ennek ellenére **a válaszadók 44 százaléka, tehát közel minden második gyerek gondolja úgy, hogy egy pofon, vagy ha megütik, nem számít erőszaknak.**
- **A gyermekek kétharmada nincs tisztában azzal, hogy bántalmazásnak minősül, ha egy gyerek megüt egy másikat.**
- **Három gyerekből kettő nem kér segítséget, ha megsértették jogait**, és a gyerekek fele nem is tud ilyenről a környezetében.
- Bár a megkérdezettek 96 százalékának van mobiltelefonja, és 88 százalékának profilja közösségi oldalon, a gyerekek fele nem érzi biztonságosnak az internetet.

⁶ <http://unicef.hu/a-gyerekek-kozel-fele-szerint-egy-pofon-belefer/>

- Minden harmadik gyereket ért már kellemetlen piszkálódás az interneten. Ilyen esetben a gyermekek fele megpróbálta megvédeni magát, de segítséget csak minden tízedik kért.

A jogok ismerete és tisztelete egyenes úton vezet a felelősségvállaláshoz, és így a korlátok és szabályok betartásához. Mások jogainak tiszteletben tartása a minket megillető jogok megismerésével kezdődik. Ezért olyan fontos, hogy minden gyerek megismerje, milyen jogai vannak!

Egy Gyerekbárát Településen a gyermekek, mint egyenlő jogalanyok státuszát elismerik mindazok, akik velük vagy értük dolgoznak. A Gyermejjogi egyezmény a részes államokra különleges kötelezettséget ró, miszerint elveit és rendelkezéseit „széles körben ismertté kell tenni arra alkalmas és aktív eszközökkel, felnőttek és a gyermekek számára egyaránt”.

A Gyermejjogi egyezmény, az oktatás céljairól szóló 29. cikke szerint az oktatásnak többek között arra kell irányulnia, hogy a gyermekekben „kifejlődjön a tisztelet az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok iránt”. Ha egy állam vagy egy település elkötelezett az emberi jogok kultúrájának építésében, ebben a folyamatban logikus, hogy a gyermekek különös fókuszot kapnak. A Gyermejjogi egyezmény tanítása - beleértve az emberi jogokat- az iskolai oktatásban, fontos kezdet. Az órák tartalma mellett az iskola szellemiségének és szervezetének is tükröznie kell az Egyezményt.

Ennek a folyamatnak a részeként képzést- és továbbképzést kell szervezni mindazoknak, akik gyermekkel és gyermekekért dolgoznak - köztük politikusoknak és kormányzati tisztviselőknek – hogy ezzel támogassuk a gyermekek emberi jogainak tudatosulását, megértését és tiszteletét.

Az önkormányzatnak szüksége lesz arra, hogy maguktól a gyermekektől kérjen tanácsot jogaik leghatékonyabb terjesztéséről köztük, szüleik és mások között. Partnerség szükséges a civil szervezetekkel, ifjúsági csoportokkal és a médiával, mivel ezek döntő szerepet játszanak a kommunikációban és tájékoztatásban. A gyermekjogok ismeretének és tiszteletének biztosítása egy véget nem érő, élethosszig tartó feladat.

Gondold végig,
településeden hogyan
érvényesülnek az alábbiak!

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Dolgozott-e ki a település egy a gyermekek jogtudatosításáról szóló stratégiát, a gyermekek és felnőttek számára?
2. Kaptak-e a település vezetői, a politikusok és a kulcsfontosságú tisztviselők a gyermekek emberi jogait érintő képzést?
3. Az emberi jogokról és a Gyermekjogi egyezményről szóló oktatást, képzést integrálták-e a tantervekben?
4. A gyermekekkel foglalkozó szakemberek kapnak-e gyermekjogi képzést?
5. Vannak-e rendszeres értékelések a gyermekek jogainak ismeretéről a felnőttek és a gyermekek körében?

JÓ GYAKORLATOK EURÓPÁBÓL

Németország különböző gyermekbarát városaiban nemcsak a szakembereknek (tanároknak, szociális munkásoknak, rendőröknek stb.) biztosítanak képzéseket a gyerekek jogairól és a gyerekvédelemről,

hanem a gyermekek is részesülnek „jogtudatosító” oktatásban az iskolában és iskolán kívül is. **Hanauban** például az általános iskolákban önismereti tréninget tartanak a gyermekeknek arról, hogy hogyan ismerjék fel és nevezzék meg az érzelmeiket, a személyiségük és a testük részeit, illetve megtanítják, hogyan kell viselkedni veszélyes helyzetekben, vagy hogyan küzdjenek meg a félelemmel, a székelyekkel vagy a jogtalan hibáztatással. A város a rendőrséggel együtt tréningeket rendez a gyerekek számára az utcai közlekedésről és az iskolába való biztonságos eljutásról is⁷.

Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata 2016 tavaszán kérdőíves kutatást végzett általános- és középiskolás diákok körében a gyermekjogokról. A kutatáshoz felhasznált kérdőívet 2014-ben az UNICEF Magyar Bizottsága állította össze. A nem reprezentatív kutatásban 1132 gyermek vett részt. A kutatás eredményeiből az derült ki, hogy a gyermekek felével (48%) nem beszélt soha senki a gyermekjogokról, tizből négy gyerekekkel (38%) már beszéltek saját jogaikról, míg körülbelül minden nyolcadik gyerek (13%) mondta azt, hogy nem tudja, beszélgetett-e vele bárki is erről a témáról.

Mit mondanak a magyar gyerekek?

Az UNICEF Magyar Bizottsága megrendelésére a GfK végzett feltáró kutatást 2016 tavaszán. A kutatásba 10 és 18 év közötti gyerekeket vontak be, két korcsoportra bontva. A 10-14 éves korosztályban személyes fókuszcsoportokat végzett két szociológus, 3 különböző településen. A települések kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy mind méretében, mind elhelyezkedésében, mind ellátottságában eltérő települések legyenek. A 3 csoporton összesen közel 70 gyerek véleményét kérdezték. A 15-18 éves korosztályban online fókuszcsoportot (ún. Sociolog) vezetett a GfK moderátora. Az online felületre több mint száz a korosztályba tartozó fiatalot rekrutáltak, külön erre a célra kialakított Facebook kampánnyal. A résztvevők Magyarország bármely településéről bejelentkezhetnek, így megkérdezték fővárosi fiatalokat, nagyobb vidéki városokban élőket és egészen kis településen lakókat

⁷ <https://www.polizei.hessen.de/icc/leon-eltern/nav/08c/binarywriterservlet?imgUid=e7d7058f-52f2-5731-70a2-a4760ef798e7&uBasVariant=11111111-1111-1111-1111-111111111111>

is. Ez az online chat 3 napig tartott, naponta 10 és 20 perc közötti időt töltöttek a fiatalok a kérdések megválaszolásával.

Az offline és az online kutatás azonos vezérfonal mentén zajlott, a kérdések megfogalmazását az adott korosztály nyelvezetéhez igazították. A kutatás mindkét fázisa 2016 májusában zajlott.

A kutatás legfontosabb megállapítása, hogy a gyerekeket nagyon érdekli, mi zajlik a településükön és jól meg tudják fogalmazni, mi az, amit szeretnek és mi az, amin javítani kellene.

A különböző településtípusokon élő gyerekek számára más-más helyek jelentenek kapcsolódási pontot a lakóhelyükhöz. A faluban élő gyerekek számára a táj, a zöld környezet, a városi gyerekek számára az épített környezet és a helyi nevezetességek határozzák meg számunkra leginkább a települést. Míg a sportolási lehetőségek és a sportlétesítmények mindenkinek egyaránt fontosak, addig a közintézményeket – beleértve az iskolát is – senki nem helyezi előtérbe. Elsősorban a kortársakkal való találkozások, a szabadidő eltöltésének közösségi terei és az egyedi, csak a településre jellemző sajátosságok mentén írják le a településüket a gyerekek. A tereket illetően vannak nembeli és életkorbeli preferenciák, a lányoknál inkább a közlekedési területek, a zöld parkok biztonsága fontos, addig a fiúknál a sportpálya, ill. sportcsarnok elérhetősége, állapota merült fel fontossági szempontként. Életkor szempontjából, a fiatalabb korosztályban ezeken túl a játszótérek megléte és helyzete merült fel gyakran a beszélgetésekben. Elvárásaik szerint, legyen a lakóhelyükhöz és/vagy iskolához közel egy bármikor, bármelyikük által elérhető játszótér.

A kutatás feltárt néhány terület, ahol elégedetlenségüket is megfogalmazták a gyerekek: leginkább a közlekedés nehézségei, így az utak rossz minősége, a bicikli utak hiánya, a felújításra szoruló épületek, a rongálás, a hanyagság okozta károkat sorolták fel hiányosságként.

Mit jelent a gyerekeknek az, hogy „gyerekbárát”?

A gyerekbárát szó hallatán a gyerekek leginkább olyan helyekre asszociálnak, ahol jól érzik magukat, és olyan programokra, tevékenységekre, amelyek kifejezetten nekik szólnak. Mindkét korosztályban hangsúlyosak az emberi tulajdonságok, mint a gyerekek kedvében járó, őket szívesen látó emberek. A 15-18 éves korosztályban megjelennek olyan elvont fogalmak a „gyerekbárát” szó hallatán, mint a

vidámság, gondoskodás, boldogság. Ugyanígy a középiskolások esetén került előtérbe a közbiztonság fontossága is.

A gyerekbárát települést a következő kategóriákban írják le:

1. a **biztonság** – a település közbiztonsága, a gyerekek felügyelete, a játékok biztonsága; a megfelelő, gyerekekhez kapcsolódó intézmények - óvoda, iskola, nevelőintézet, gyermekotthon; a befogadó, barátságos közösség, ahol nincsenek konfliktusok
2. a **kikapcsolódás** – természetközelség, játszóterek, gyerekprogramok, sportolási lehetőségek
3. a **gyerekszemléletű településvezetés** - a család- és gyerekbárát terek
4. a gyerekek igényeit tekintetbe vevő közösségi és autós **közlekedés**
5. a **környezettudatosság**

A „Mi jut eszedbe a gyerekbárát szóról?” kérdésre adott válaszok:

10-14 évesek válaszai:

15-18 évesek válaszai:

A kikapcsolódás szempontja esetében talált a kutatás szembeötlő különbséget a két korcsoport között, mivel az általános iskolások még inkább azon a településen tanulnak, ahol laknak, addig a középiskolások között igen tipikusnak mondható az ingázás a lakóhely és az iskola között. Így az általános iskolásoknak a kikapcsolódás a lakóhelyen található játszóteret/grundot illetve a sportpályát jelenti, míg a középiskolások kikapcsolódási igényei szélesebbek: legyen valamilyen „gyülekezőhely”, ez nagyobb településeken egy bevásárlóközpont, mozi vagy éppen park. Ezeket a helyszíneket egy kis település nem mindig tudja biztosítani, így éppen ezért ezek meglete döntő a középiskolások életében: ha nincs lehetőségük ilyen helyen találkozni kortársaikkal a lakóhelyükön, akkor más településen keresnek megoldást, ezzel is távolodva lakóhelyüktől.

A közösségi terek

A közösségi terekkel kapcsolatos személyes élmények inkább negatívak mindkét korosztályban. Általános az a vélemény a megkérdezett gyerekek körében, hogy a hivatalokban, közösségi terekben a gyerekekre nincsenek tekintettel és nem kapnak információt. *Meghatározó élmény az unalom és a túlzott várakozás.* A közösségi terek iránti kritikus megítélés az életkor növekedésével együtt nő. Egy közintézmény jelent kivételt a kritikák alól, a könyvtár, melynek kapcsán csak pozitív élményekről számoltak be a gyerekek. A közösségi terekben a gyerekekhez való viszonyulás számukra a legfontosabb, melyet a figyelem, a kedvesség és a tájékoztatás dimenziókban ragadnak meg.

„Egy gyermekorvosi rendelőben nem csak napilapok vannak kitéve a várakozóknak, hanem színezők, gyermekmagazinok is.”

„Odafigyeltek a praktikus dolgokra, például arra, hogy a mosdóban egy nyolcéves felérje a villanykapcsolót”

A gyerekbárát település kritériumai korcsoport és életkor szerint

A 10-14 évesek körében megfigyelhető, hogy az „Elfogadó, barátságos közösség”, illetve a „Gyerekbárát közlekedés” kategória a fiúk körében kerül inkább előtérbe, ők említettek pozitív és negatív példákat is.

A 15-18 évesek körében a nemek közötti különbség ebben az esetben is kevésbé kiélezett, különbségként emelhető ki, hogy a lányoknál dominánsabb a szervezett, formálisabb keretek között működő közösségek iránti igény (pl. sportegyesületek, kézműves csoportok, gyerekklubok), míg a fiúk inkább a spontán, „lemegyek a pályára” típusú közösségek fontosságát emelték ki. A fiúk esetében merült fel továbbá a döntéshozók megfelelő hozzáállása, illetve az internetszolgáltatás is mint szempont.

Miként lehetne ezeket a tereket a gyerekek szerint számunkra kedvezőbbé tenni?

1. Tiszta, felújított környezet iránt erős igény mutatkozik.
Legyen szó akár iskoláról, akár parkról, akár az orvosi rendelőről, azok tisztasága és újszerűsége minden korosztály számára elvárás
2. Kiderült, hogy a színes, vidám környezetet kedvelik az egyszínű, fehérrel szemben.
Elsősorban a lányok körében találtak a kutatók ezzel az elvárással, vagyis, ne legyen túlzottan letisztult, túl „steril” a környezet, ahová mennek
3. Gyerekbárát anyagok, tartalom legyen elérhető (színezők, könyvek stb.).
Elsősorban a kisebb, bölcsődés és óvodáskorúak számára fontos, nem is annyira a kutatásban résztvevő korosztálynak, ebben az esetben leginkább kisebb testvéreik igényeit fogalmazták meg.
4. Gyereksarok, játszótér iránti igények is megfogalmazódtak a legtöbb 14 év alatti gyermek esetében. Igényük van olyan kisméretű helyre, ahol kényelmesen eltölthetnek pár tízpercet az általános iskolások, illetve az annál fiatalabb korosztály.
5. Legyen barátságos a közösségi téren dolgozó felnőtt.
Egy közösségi tér vonzerejét az ott megjelenő vagy dolgozó felnőttek minden esetben befolyásolják.

6. Praktikus és biztonságos legyen a közösségi tér. A biztonság, mint témakör és igény, az egyik legfontosabb pont, a kedvező megítélésben egy település életében. A biztonság minden korosztálynak kicsit mást jelent, az általános iskolásoknak inkább a közlekedést, az iskolába és a hazajutás egyszerűségét, míg a középiskolásoknak ennél egy fokkal konkrétabbat. Számukra biztonságos az a hely, ahová elengedik őket és ahol ők is szeretnek lenni. A lányok esetében kétszer olyan fontos ez az adottság, mint a fiúk számára, ez valószínűleg a család által megfogalmazott keretekből is adódik.

Véleménynyilvánítás

A gyerekek körében általánosan jellemző, hogy a saját mikrokörnyezetükben van tapasztalatuk a véleménynyilvánításról. Az iskolában a

„Korábban a szomszéd falu óvodájából hozták az ebédet, ahol nagyon jó kaját főztek. Áttértünk ,X' -re, de az ottani ételt nagyon nem szerettük. (...) **petíciót írtunk**, (...) azóta újra az óvodából hordják.”

véleménynyilvánítás elsődleges és szinte kizárólagos fóruma a diákönkormányzat (DÖK) amely egyes helyeken formális, máshol aktív, közösségformáló intézmény. Az életkor növekedésével együtt nő a gyerekek tudatossága is a véleménynyilvánítás terén. A véleménynyilvánítás iránti igény függ a családi és iskolai szocializációtól, de a középiskolás korosztályban a gyermek nemétől is.

A döntéshozatali szituáció kapcsán nemek közötti különbségnek mutatkozott a 15-18 évesek körében, hogy míg a fiúk inkább az interneten szerveznének mozgalmat az érdekeik érvényre juttatására, addig a lányok körében az utcára kivonuló, a döntéshozóknak személyesen véleményt nyilvánító tüntetés ötlete volt az, ami felmerült.

A fiatalabb korosztályban a lányok egyértelműen aktívabbak voltak a véleménynyilvánítás számukra elérhető fórumain (pl: DÖK, illetve iskola fórum). Több DÖK-ös lány volt az osztályokból, mint fiú, továbbá a fókuszcsoportokon is a lányok bizonyultak aktívabbnak.

A kutatás során többször találkoztak olyanokkal is, akiknek az iskolában is negatív a tapasztalatuk a véleménynyilvánítással kapcsolatban: a gyerekek nem mondhatnak véleményt, vagy nincs következménye. A tágabb környezetüket, településüket érintő kérdésekben

„Úgy költözött el az iskola, hogy nem is kérdeztek minket meg. De erről a tanárokat, a felnőtteket sem kérdezték meg.”

általános az az élmény, hogy nincs beleszólásuk az őket érintő döntésekbe. Ha mégis hangot kívánnának adni, az idősebbek a polgármesterhez, a döntéshozókhoz, a médiához fordulnának, azokhoz a területekhez, amelyeket már ismernek, mint döntést befolyásolót. A

fiatalabb korosztály körében az ismeret az üzenetek megfogalmazásához még szűkebb, 10 és 14 éves kor között leginkább az iskolaigazgatóhoz, a tanárához vagy a szüleihez fordulnának a gyerekek.

Összegezve a kutatás megállapításait: **a gyerekek véleménynyilvánítási lehetőségeit kell a közeljövőben szélesebb körben fejleszteni.** Ezzel együtt a települési önkormányzatokat tovább kell ösztönözni, hogy bevonják a gyerekeket a helyi döntéshozatalba, mert a gyerekek szívesen elmondják a véleményüket, és meg van igényük, hogy aktívan részt vegyenek a település fejlesztésében.

„18 éven alul nem [lehet beleszólni a település ügyeibe]. Karikás a véleménynyilvánítás”